

نصاب فارسی

حصہ لفظ

برائے امتحان انٹرمیڈیٹ

منظوم

مجلس شعبہ فنون جامعہ عثمانیہ

ناشر

منظوم لکچر ابراہیم بیگ سٹریٹ سٹیٹن حیدرآباد دکن

عظیم لکچر ابراہیم بیگ سٹریٹ سٹیٹن حیدرآباد دکن

انتخاب

از
دیوان کمالیہ

برک

امتحان لکھنؤ

جامعہ عثمانیہ

مطبع نظام و کتب خانہ عثمانیہ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الایا ایہا اساقی اور کاتا و ناو لھا
 بیوی تاؤ کا خر صبازاں طرہ کتاہ
 بی سجادہ رنگین کن گرت پیر سغاں گوید
 مراد منسزل جاناں چامن و پیش چون دم
 شب تاریک و بیم موج و گردا پے چنین لیل
 ہر کام ز خود کامی پد نامی کشید آخسر

کہ عشق آسان نمود اول ولی افتاد ^{بشکلہا}
 ز تاب جمعہ شکنش چرخون افتاد و رد لھا
 کہ ساکب بخیبر نبود و راہ و رسم منسزل لھا
 جرس فریادی دارد کہ بر بندید مھلبا
 کجا و اندھ حال ما سبکباران ما اھلھا
 نہاں کے اند آں رازی کزو سازندہ مختلفھا

حضور ہی گریہی خواہی از عتاب شو حافظ

مٹھے مآلوق من تہوئی مع الدنیا دا اھلھا

شب از مہرب کہ دل خوشس باہوی را
 چناں در سوز من سازشس اثر کرد
 حریفے بد مرا ساقی کہ ہر دم
 چو شو تم وید در ساغری افزود
 را نیدی مرا از قیید ہستی
 حماک اللہ عن شتر التواہب

شنیدم نالہ جان سوزنے را
 کہ بے رقت ندیدم بیچ شئے را
 ز زلف و رخ نمودی شمس و نی را
 بگفتم ساقی فرخندہ سپے را
 چو پیووی پیایے جامے را
 جزاک اللہ فی العارین خمیرا

چو بنود کشت حافظ کے شہاد

بیک جو ملک کا و سس کے را

بلا زمان سلطان کہ رساندیں دعا را
 چہ قیامت جاناں کہ بعاشقاں نہوی
 کہ بشکر پادشاہی ز نظر مراں گدا را
 رخ ہچو ماہ تاباں مل ہچو سنگ خارا

زرقیب دیو سیرت بخدا همی پناهم
دل عالی بسوزی چون عذار بفسر دوزی
ثره ییامت ار کرد بخون ما اثارت
هر شب درین امیدم که نیم صبح گاهی

گر آن شهاب ثاقب بدوی کند سحارا
تو ازین چه سو و داری که نسک کنی مدارا
ز زرقیب او بیندیش و غلط کن نگارا
پیام آشنائی بنواز و آشنارا

بخدا که جرعه ده تو به حافظ سحر خیز
که دعای صبحگاهی اثر کند شمارا

صبا بلطف بگو آن غزال رخسارا
شکر فروشش که عمرش در از باو چرا
غرور حسن اجازت مگر ندادی گل
بحسن خلق تو ان کرد صید اهل نظر
چو با جیب نشینی و باد و پیمانی
ندانم از چه سبب رنگ آشنائی نیت
جز آنقدر نتوان گفت در حال تو عیب

که سر کبوه و بیابان تو داد و مارا
تفقد می کند طوطی شکر خارا
که پرشته کنی عنایب شنیدارا
بدامم و از انگیزند مرغ و انارا
بیاد آرزویان باد و پیمارا
همی قد ان سیه چشم ماه سیمارا
که حال مهر و وفا نیست که روی زیمارا

در آسماں چه عجب گرز گفت حافظ
سماع ز هر برقص آور و سحارا

بیا که قصر اهل سخت است بنیاد است
ظلام همت آنم که زیر چرخ کبود
نصیحتی کمالت یاد گیر در عمل آرد
موجودستی عهد از جهان است نهاد
چه گویت که بینخانه و دشمن است خراب
که اس بلند نظر شاهباز سدره نشین

بیار بادیه که بنیاد عمر بر باد است
ز هر چه رنگ تعلق پذیرد آزاد است
که این حدیث پذیر طریقه تقیم باد است
که این مجوزه عروس هزار داماد است
سروش عالم غنیم چه شر و با و اد است
نشین توند این کنج محنت آباد است

تراز کنگره عرش میسزند صفیر
غم جهان مخور و پند من بسرازیاد
رضا داده بدو وز جیس گره کشائی
نشان عهد و وفا نیست در بیم کل

مداغیت که درین دو انچه افتاد است
که این لطیف نغمه زر بر روی یاست
که بر من تو دورا خجیا از کشا و است
بنال بیل بیل که جای فریاد است

حد چه میری ای است نظیر جاقظ

قبول بخاطر و لطف سخن خدا داد است

روضه خل برین خلوت درویشان
کنج غزلت که طلسمات عجایب دارد
تصمیر دوس که زعوانش بدربانی رفت
انچو زر میشود از پر تو آن قلب سیاه
و آنگر پیشش بجهت تاج کبر خورشید
دولتی را که نباشد غم از آسیب زوال
خسرواں قبل حاجات جهانند ولی
رومی مقصود که نشان جهان می طلبند
است تو آنکه مغر و شش این همه نخوت که ترا
کنج قارون که فرو میبرد و از تعمر هموز
بنده آصف عهدیم که در سلسله منشش

ای محنتی خدمت درویشان است
فتح آں در نظر محبت درویشان است
منظری از همین زحمت درویشان است
کیسالی است که بجهت درویشان است
کبر ایست که در محبت درویشان است
بی تکلف بشود دولت درویشان است
از ازل تا با بد زحمت درویشان است
مطلبه شش آئینه طلعت درویشان است
هر روز در کف محبت درویشان است
خوانده باشی که هم از غیرت درویشان است
صوت خواجگی در سیرت درویشان است

جاقظ اینجا بود باش که سلطان و ملک

همه در بندگی حضرت درویشان است

سرا زنت ما در آستان حضرت دوست
نظیر دوست ندیدیم اگر چه از مره و مهر

که هر چه بر سر ما میرود در اوت او است
نهادیم آئینها و تقابل برنج و دست

فدائے قد تو ہر سروین کہ برب جوست
 کہ باد غالب ساگشت و خاک غمیر پوست
 چرا کہ حال نکو در قفائے فال نکوست
 کہ چون شکنج و رقصائے غمچہ تو برتوست
 با سری کہ در این آستانہ سنگ و سبوت
 چہ جائے کلک بریدہ زبان ہمیدہ گوست

نثار و سے تو ہر برگ گل کہ در چمن است
 مگر تو شاہ زدی زلف غمیر افشاں را
 رخ تو در نظر آمد مراد خواہم بیاست
 صہارہ حال دل تنگ ما چہ شرح و بد
 نہ من سہوش این دیر زند سوزم و بس
 زبان ناطقہ در وصف حسن اولال است

نہ این زمان دل حافظ در آتش طلب است

کہ و نام دار ازل ہجو لالہ خود رواست

دیدہ آئینہ زو اطلعت اوست
 گردنم زیر بار منت اوست
 فکر ہر کس بقدر مہمت اوست
 ہر کسے پنج روزہ نوبت اوست
 پردہ دار حریم حرمت اوست
 ہر چو دارم زمین مہمت اوست
 غرض اندر میان سلامت اوست
 زانکہ این گوشہ خاص خلوت اوست
 ہمہ عالم گواہ عصمت اوست
 از رنگ دہوے صحبت اوست

دل سراپردہ محبت اوست
 من کہ سرور نیارم بد و کون
 تو و طوبی و با و قامت یار
 دور محبتوں گذشت و نوبت اوست
 من کہ با شہم در آں حرم کہ صبا
 ملک عاشقی و گنج طریب
 من و دل گرفتار شویم چہ ایک
 بی خیالش بیاد منظر چشم
 گر من آلودہ دامنم چہ محجب
 ہر گل نو کہ شد چسب من آریک

نغمہ ظاہر میں کہ حافظ را
 سینہ گنج بیہ محبت اوست

آتش بود و این خانہ کہ کاشانہ بہشت

سینہ ز آتش دل در غم جان از بسخت

جانم از آتش جبرخ جانان بسوخت
 خند پریشان و دلش برین دیوانه بسوخت
 دوش برین ز سر مهر جو پر دانه بسوخت
 چون صراحی جگر صبی می و پیمان بسوخت
 خرقه از سر بدر آورد و بشکرانه بسوخت
 چون من از خویش بر نعم دل بگانه بسوخت
 خانه عقل مرا آتش خمخانه بسوخت

تنم از واسطه دوری دلبر بگیداخت
 هرگز زنجیر سر زلف پر روی تو دید
 سوز دل من که ز بس آتش انگم دل شمع
 چون پیالہ دم از توبه که کردم شکست
 ماجرا کم کن و باز آگه مرا مردم چشم
 آشنائی نه غریب است که دلسوز من است
 خرقه ز بد مرا آب خراب است برود

ترک انصاف بگو حافظ و می نوش می

که مخمق شب و شمع به انصاف بسوخت

در حق ما هر چه گوئی جائز معصوم اگر آنست
 در صدمه مستقیم است دل گشته گمراه نیست
 عمره شطرنج زندان را مجال شاه نیست
 کس همه زخم نهانست و مجال آه نیست
 زین معانی هیچ و آناد در جهان آگاه نیست
 کاندیرین طغران نشان حسنه شد نیست
 گبر و وار و حاجب در بان درین درگاه نیست
 در نه تشریف تو بر بالائی کس کوتاه نیست
 خود فرو نشان را بکونی میفر نشان آه نیست
 در نه لطف شیخ و زاهد گاه هست گاه نیست

ز این ظاهر پرست از حال نا آگاه نیست
 در طریقت هر چه پیش مالک آید خیر است
 ما چه بازی رخ نماید بیدتی خواهم راند
 این چه استغناست یا رب این چه قادر حاشا
 چیست این سقف بلند سادو بیارفتش
 صاحب دیوان ما گویانمید اند حساب
 هر که خواهد گوید و مسر که خواهد گوید
 هر چه هست از قامت ما ساری اندام است
 بر در میخانه رفتن کار گیر نگان بود
 بند میر خراباتم که لطفش دامست

حافظ ابرصد نشیند ز عالی مستی

حاشا و روی کش اندر بند مال جاه نیست

آن ترک پر بکھر که دوشش از برافت
 تارفت مرا از نظر آن چشم جهان بین
 بر شمع ز رفت از گذر آتش دل و دوش
 دور از رخ تو دمیدم از گوشه چشمم
 از پای تو دیم چو آمد شب هجران
 دل گفت وصالش بدعا باز توان یافت
 احرام چه ندیم که آن قبله نه اینجاست
 وی گفت طیب از سر حسرت چو برآید

آیا چه خطا دید که از راه خطا رفت
 کس واقف مانیت که از دیده چارفت
 آن دید که از سوز جگر بر سر مارفت
 سیلاب سر شک آمد و طوفان بلارفت
 در درو بنانیم چو از دست و وارفت
 عمریت که کارم همه در کار و عارفت
 در حقی چه کوشیم که از مرده صفارفت
 بهیات که در کوز قانون شرفارفت

اے دوست به رسیدن حافظ قدیمی

ز آن پیش که گوید که از دار قارفت
 منم که گوشه نیخانه خانقاه منت
 دعلے پیرنغاں و در صبح گاه منت
 گرم ترانه چنگ و صبح نیت چاک
 نوای من بجز آه عذر خواه منت
 ز یاد شاه و گدانا غم مجب دند
 گدائی خاک در دولت بادشاه منت
 جز این خیال ندارم خدا گواه منت
 که دل جور و جفاک تو غرور جاه منت
 رسیدن از در دولت نه رسم و آمنت
 فرزند خورشید تکیه گاه منت

گناه اگر چه نبود اختیارا حاکم
 تو در طریق ادب کج شوی گو گناه منت

خلوت گزیده را بمانا چه حاجت است
 جان با حاجت که ترا هست با خداکے
 چون کوی و دست است بهر چه حاجت است
 آخر دمی پیرس که ارا چه حاجت است

اسے پادشاہ حسن خدا را ابو حسنین
ارباب حاجتیم و زبان سوال نیست
جام جهان نہاست ظمیر منیر دوست
آن شد کہ بار منت ملاح برومی
ای مدعی برو کہ مرا با تو کار نیست
محتاج جنگ نیست گرت قصه خون باست
ای عاشق گدای چو لب روح بخشیدار

حافظ تو حتم کن کہ منہ خود عیان شود

بامدعی نزاع و محابا چه حاجت است

خوشتر ز عیش و صحبت باغ و بہار چیت
معنی آب زندگی و در و صندل ارم
ہر وقت خوش کہ دست و دہد مقتنم شمار
چو بند عمر بسے ہوئیست ہوشش اول
راز و رون پر وہ ز رہمان مست پرس
مستور دست ہر دو چو از یک تبدیل اند
سہو و خطای بندہ چو گیرند اعتبار

زادہ شہراب کوثر و حافظ پیالہ خواست

تا در میانہ خواستہ کردگار چیت

در ویرنغاں آمد یارم قدمی در دست
از نعل سندا و نخل نہ نوم پیدا
آخر ز چو گویم بہت از خود خیرم چون نیست

بارے سوال کن کہ گدرا چه حاجت است
در حضرت کریم تنها چه حاجت است
اظہار امتیاج خود آنجا چه حاجت است
گو ہر چو دست داو بدیرا چه حاجت است
اجاب حاضرند باعدا چه حاجت است
چون سخت از آن نسبت بیجا چه حاجت است
میدانت و لہیفہ تقاضا چه حاجت است

ساقی کجا است گو سب انتظار چیت
خزرف جو بہار و می خوشگوار چیت
کس را دو قوف تیت کہ انجام کار چیت
نمخوار خوش باش غم روزگار چیت
اسے مدعی نزاع تو با پرہ و دار چیت
اول بختوہ کہ در سیم اختیار چیت
معنی عفو رحمت پرورگار چیت

مت از می و میخواراں از گزشتش مست
وز قد بلند او بالای صنوبر پست
وز بہر چو گویم نیست با او نظر چون بہت

چون شمع وجود من شب تاب سحر خود را
شمع دل و سازان بخت چو او بر بخت
گزایر خوشبو شد در گیسوی ادا و بخت

میخست چو پروانه کار فرد ز پائنت
انغان نظر از ان بخت چو او بخت
در همه کجا کش شد با ابرو کس پویست

باز آن که باز آید عمر شده حافظ
هر چند که آید باز تیر کس بخت

بنال بس اگر با منت سر یاریست
در آن چمن نسیمی و زود نظر و دست
بیار با او که رنگین کنیم جاسنه دلق
ز بسته اند و تو به حال یار خیسر
سحر کرشمه و وصلش بخواب میبیدیم
خیال زلف تو چمن ز کار خا منت
لطیف است نهانی که عشق از خویش نود
جمال شخص نه چست زلف ماضی و حال
باستان تو شکل تو او رسید آری
روندگان طریقت به نیم جو خسرند

که ما و عاشق زاریم و کار ما رایت
چو بجای و هم زون نازد ایست
کست جام غریب و نام شیار است
که تو به وقت گل از عاشقی زیکار است
زهی مراتب خوانی که بز بیدار است
که زیر سلسله رفتن طریق عیار است
کنا هم او ز لب لعل و خط زنگار است
هر آنگه در این کار و بار و لدا است
عروج بزنگ سوری به و شاد است
قبای اطلس آکس که از سحر عار است

دلش بنال میا زار و ختم کن حافظ
کست نگاری جاوید و کلم آزار است

عیب ندان کن ای زاید پاکیزه شرت
من اگر شکیم اگر بد تو برو خود را باش
هم کس طالب یازند چه بشیارد چست
سر تسلیم من و خاک در میسکدا

که گناه دگری بر تو نخواهند نوشت
پیر کس آن در و عاقبت کار که گشت
همه جا خانه عشق است چه مسجد چه کشت
تدعی که نکند فهم سخن گو سر نوشت

نا امیدم مکن از سابقه روز ازل
زین از خانه تقوی بدر افتادم و بس
بر عمل تکیه مکن خواجه که در روز ازل
گر نهادت همه نیست زهی پاک نهاد
باغ فردوس لطیف است و بس مکن زنها

تو چه دانی که پس پرده که خوبست و کزشت
پدرم نیز بهشت ابد از دست بهشت
تو چه دانی قلم منع نیامت چه نوشت
در سر شتت همه نیست زهی پاک شت
تو غنیمت شمرا این سایه میدوب کشت

حافظار و ساحل گر کف آری جامی
یکسر از کوئی خرابات بزدت بهشت

درین زمانه رفیعی که خالی از عقل است
جریده رو که گذرگاه عافیت تنگ است
زین ز بے عملی در جهان ملولم و بس
پچشم عقل بس در جهان پر آشوب
دلیم امید فراوان ز وصل بوی تو داشت
ز قسمت ازلی حیره سید سخنان
بگیر طره مه طلعتی و فقتله مخوان
خلل پذیر بود هر بنا که می بینی

صراحی می ناب و سفینه غزل است
پیا که گیر که علم غریب بدل است
طالت علما هم ز علم بے عمل است
جهان و کار جهان بے ثبات و بے محال است
ولی اهل بره عمر برهن عمل است
بشست و شوی کرد و سفید و این مثل است
که سعد و نحس ز تاثیر زهره فصل است
گر بنک محبت که خالی از خلل است

بیم دور نخواهد یافت بشیارش
چنین که حافظ است باوه از است

صبا اگر گذری افتد کجاست
بجان ادک بشکرانه جان بر افشایم
وگر چنانچه در آن حضرتت نباشد بار
من گدا و تمنای وصل او چه بهات

بید نفخ از گیسوی مغرب دوست
اگر گیسوی من آری پیامی از بروست
برای دیده بیاور غبار زور دوست
گر خواب به منم جمال و منظر دوست

ز حسرت قدر بالاسکے چوں صنوبر دوست
بعالی نہ فرود شمیم موئی از سر دوست

چو باشد از شود از قید غم و شش آزاد
چو است حافظ میکس قلام و چاکر دوست

در و گزر زوان اندیشہ تبه دانست
کہ سرفرازی عالم در این گلہ دانست
ز فیض جام مے اسرار خانقہ دانست
رموز جام جم از نقش خاک رہ دانست
چرا کہ شیوہ آن ترک دل سیه دانست
کہ شیخ مذہب اما شفی گنہ دانست
چنان گریست کہ خورشید دید و مر دانست
ہلال کیشہ و ماہ چار و دہ دانست
نمود زخم طاق بارگہ دانست

حدیث حافظ و ساغر کشیدن نہاں
چہ جائے محبت و شمعہ پاوشہ دانست

انجا جز آنکہ جاں بسپا ز ند چارہ نیست
در کار خیر حاجت ہر سبب استخارہ نیست
کان شمعہ در ولایت استخارہ نیست
جانا گناہ طلوع و جرم ستارہ نیست
ہر دیدہ جائے جلوہ آن ماہ پارہ نیست
چوں راوی گنج بر بہ کس آشکارہ نیست

دل صنوبریم ہیچو میدار ز دانست
اگرچہ دوست پذیرے نمی حسد و مارا

بکوتے میکدہ ہر سائکے کہ رہ دانست
زمانہ افسر زندی نہاد و جسور کسی
بر آستانہ بیخا نہ ہر کہ یافت سر سے
ہر آنکہ راز و دو عالم ز خط ساغر خواند
دلہ ز زنگس باقی اماں نخواست بجاں
و رای طاعت دیوانگان ز ما بطلب
ز جور کوکب طلوع سحر گیاں چشمم
خوش آن نظر کہ لب جام و روئی ساقی را
بلند مرتبہ شاہی کہ نہ رواق سپہر

بجسیت بحر عشق کہ سببش کنارہ نیست
آن دم کہ دل عشق دی ہی خوش می بود
مارا بمنع عشق مترسان و مے بیار
از چشم خود بہ پرس کہ مارا کہ می کشد
رویش چشم پاک توان دید چوں ہلال
فرصت شمر طریقہ زندی کہ این نشان

نگریت در تو گریه حافظه بیسیج روی
 حیران و لم که کم از تک خار نیست

زگره مردم چشم نشسته در خونست
 بیاد فعل لب و چشم مست میگونست
 ز مشرق سر کوه آفتاب طلعت تو
 حکایت لب شیرین کلام فریاد است
 و لم بچو که قدرت همچو سرود لجه سیت
 ز دور بادیه بجان راحته رساں ساقی
 از آن زمان که ز دستم رفت یار عزیزه
 چگونه شاد شود اندرون غمگینم
 ز بخودی طلبک یار می کند حافظه
 چو نفلسی که طلبکار گنج تار و دست

کنیت که اشتهاده آن زلف دو تانیت
 روی تو گریه آینه لطف الهی است
 زاهد و برهم تو به ز روی تو ز به روی
 از پر خدا زلف بسیار ای که مارا
 باز آئی که بی روی تو ای شمع دل افروز
 وی می شد و گفتم ضنا عهد بجا آر
 بیمار غریبان سبب ذکر جمیل است
 چون چشم تو دل میبرد از گوشه نشینان
 گریه پیر معان مرشد باشد چو تقاوت

در گذری نیست که دامی ز بلا نیست
 حقا که چنین است و در این روی و بیانیت
 یا پیش ز خدا شرم در روی تو حیانت
 شب نیست که صد غمیده با او صبا نیست
 در بزم حرفیان اثر نور و ضیا نیست
 گفتا غلط ای خواجه درین عهد فغانیت
 جانا گرای قاعده و شهر غمانیت
 دنبال تو بودن کند از جانب انیت
 در بیح سری نیست که ستری ز خدا نیست

وانتد بزگان که منرا وار سگھانیت
 باوج دلاور سپر تیر قضا نیست
 جز گوشه ابروی تو محراب دعائیت
 سکیں خبرش از سر ووردید دنیایت

گفتن بر خورشید که من چشم نورم
 عاشق چه کند گزند خور و تیر سلامت
 در صومعه زاهد و در خلوت عابد
 ز گس طلبد شیوه چشم تو ز بی چشم

ای جنگ فرد برده بخون دل حافظ

فکرت مگر از غیرت قرآن خدائیت

فراق یار آن میکند که توان گفت
 کنایتی است که از روزگار چران گفت
 که هر چه گفت برید صبا پستان گفت
 یک صحبت یاران خود چه آسان گفت
 که تخم خوشدلی انیسیت پیر و متان گفت
 که دل ابد رو تو خود کرد و ترک دران گفت
 که این سخن بیل با و با سلیمان گفت
 قبول کرد بجاں هر سخن که جانان گفت
 ترا که گفت که این ز ال ترک و ستان گفت
 بے حدیث غفور و رحیم رحمن گفت

شنیده ام سخن خوش که پیر کفان گفت
 حدیث بول قیامت که گفت و اعظم شهر
 نشان یار سفر کرده از که پرسم باز
 فغان که آن ناهربان دشمن دوست
 غم کهن می سالخورده دفع کنسید
 من و مقام رضا بعد از این و شکر قریب
 گره بباد نزن گر چه بر سر او دوز و
 نزن ز بون و چرا دم که بنده مقبل
 بفضوه که سپهرت دید ز راه سرو
 یار باده بخور تا که پیر سیکه و کوشش

که گفت حافظ از اندیشه تو آمد باز

من این گفته ام آکس که گفت بهتان گفت

ز آنرو که مرا بر او روی نیاز است
 و آن می که در آنجا است خفقت مجاز است
 در همه بیچارگی و عجز و نیاز است

النته لک در سیکه باز است
 خنهایم در جوشش و خرد شد ز مستی
 از روی همه مستی و غرور است و تکبر

کوته نتوان کرد که این قصه در اناست
رخساره محمود و کف پای ایاز است
تا دیده من بر رخ زیبای تو با ناست
با دست بگویم که او محرم راز است
از قبله ابروی تو در عین نماز است

شعشع ننگ زلف هم اندر خم جاناں
باردل مجنون و چشم طره لیلی
برو در خسترام دیده چو باز از همه عالم
رازی که بر خلق نهفتیم و نگفتم
در کعبه کوی تو بر آگس که در آید

ای مجلیان سوز دل حافظ سسکین
از شمع پیرسید که در سوز و گلزار است

بر جای بدکاری چون کیم نگو کاری کند
و آنکه بیگ پیانه می با من بوداری کند
نومید توان بود از او باشد که ولداری کند
گفتا من فرموده ام تا با تو طهر آری کند
از سیتش ز مری گوی تا ترک بشیاری کند
سلطان کجا عیش نهان باز بازاری کند
از بند و زنجیرش چه غم آنکس که عیاری کند
تا فخر وین عهد لصد باشد که غمخواری کند

آن کسیت که ز روی کرم با من وفا داری کند
اول بیانگ نای ولی گوید من پیغام دای
ولیکر که جان فرسود از او کام و لم کشود از او
گفتم که کشوره ام زان طره تا من بودیم
پشیمینه پوش تنه جو که عشق نشیند است بو
چون من گدای بی نشان شکل بودی اعلان
زان طره پر پیچ و خم سهلت اگر بنیم ستم
شد شکر غم مجدد از سخت می خواهم کرد

با چشم پزیرنگ او حافظ کمن آنگ او
کان طره شیرنگ او بیار مکاری کند

ترا درین سخن انکار کارمانرسد
کسی سخن و ملاحظت بیار مانرسد
بیا یکجهت حق گدار مانرسد
سیکے به سکه صاحب عیار مانرسد

بحسن و خلق و وفا کس بیار مانرسد
اگر چو حسن فروشان به سلوه آمده اند
بموی صحبت دیرین که هیچ محرم راز
بزار نقد بازار کائنات آرنند

در بیخ قافله عسکر کا پنهان ز قند
بهرار نقش بر آید ز کلاک صنع و یکی
ولاز طعن مسودان بر رخ و این باش
چنان نبری که اگر خاک ره شوی کس را

که گرد نشان بهوائے و پارا نرسد
بد پذیر می نقش نگا سازسد
که بد بخاطر اسب و وار نرسد
نبار خاطر از رگزار نرسد

ببوخت حافظ و ترسم که شرح قصه او
بسبع پادشاه کامگار نرسد

ساز میخاز و می نام و نشان خواهد بود
حلقه پیر معاضد ز ازل در گوش است
بر سر تربت ایچون گذری صفت خواه
بزمینی که نشان کف پای تو بود
بروای زاهد خود می که چشم من و تو
ترک عاشق کش من مست بیرون فت امروز
عیب متان مکن ای خوابه کزین کهنه رباط
چشم اندم که ز شوق تو نهی سر بلخ

سرا خاک ره پیر مغان خواهد بود
ما بهانیم که بودیم در میان خواهد بود
که زیارت گدازگان جهان خواهد بود
سالمها سجده صاحب نظران خواهد بود
رازا این پرده نهانست و نهان خواهد بود
تا که اخون دل از دیم مروان خواهد بود
کس ندانست که رحلت پوران خواهد بود
تا دم صبح قیامت نگران خواهد بود

بخت حافظ اگر از اینگونه بدو خواهد کرد
زلف معشوق بدست دگران خواهد بود

ولا بسوز که سوز تو کار با یکند
عقاب یار پر چهره عاشقانه بکش
ز ملک تا ملکوشش حجاب برگیرند
طیب عشق میخادم است و شفق لبیک
تو با خدای خود انداز کار و دل خوش دار

دعائے نیم شبی دفع صد ملاکینند
که یک کرشمه تلافی صد جفاکینند
هر آنکه خدمت جام جهان نما کنند
چو در در تونه بنید کرا و دوا بکنند
که جسم گر نکند معنی خدا بکنند

ز نخب خفته لولم بود که بیداری
 بوخت فاطمه صبح کید ما کبند

بوغت حافظ و بونی ز زلف یار نبرد

بگر و لالت این دو نقش حس با کبند

صد لطف چشم داشتیم و کینت لیس کرد
 درنگ فاره طره باران اثر نکرد
 و آن شوخ دیده بین که سر از خواب بزرگ
 او خود گذر بین چون سیم سحر نکرد
 کز تیر آه گوشت نشینان خدایت کرد
 گو پیش زخم تیغ تو جان را سپهر نکرد
 سودای غلام عاشقی از سر بدر نکرد

رو بر پیش نهادم و بر من گز نکرد
 یل سر تنک از دلش کین بدر نبرد
 مای و مرغ دوش نخبه از فغان من
 میخواستیم که میسرش اندر دم چو شمع
 یارب تو آن جوان دلاور نگاه دار
 جاناکه ام سنگدل بے کفایت است
 شوخی نگردد که مرغ دل بال و پر کباب

حافظ حدیث عشق تو از کبک و لکش است

نشیند کس که از سر غیبت ز بر نکرد

بنیاد مگر با فلک حشر باز کرد
 زیرا که عرض شعبده با ایل راز کرد
 دیگر جیلوه آمد و آغاز ناز کرد
 و اشک بازگشت ز راه محب افکند
 ز آنچه استن کوی تو دست راز کرد
 عشقش بروی دل و رحمت قرار کرد
 عره شو که گرد عابد مناز کرد
 شرمند هر پروی که نظر بر مجاز کرد
 ما را خدا ز زهد دریایی نیار کرد

صوفی نهاد نام و سر خفته باز کرد
 بازی چرخ بشکندش بنفید در کلاه
 ساقی بیا که بنای رعنا ی صوفیان
 این مطرب کجاست که ساز عراق خست
 ای دل بیا که با پناه خدا رویم
 صنعت کن که هر که محبت ز رات غمت
 ای کبک خوش خرام که خوش میرو نیاز
 فردا که پیشگاه حقیقت شود پدید
 حافظ مکن ملامت زندان که در ازل

خراب با دله فعل تو پوشیارا نمند
 و گرنه عاشق و معشوق را زوارا نمند
 که از زمین و بیارت چه بقیرا نمند
 که از قتل اول زلفت چه سوگوارا نمند
 که ساکنان در دوست خاکسارا نمند
 که مستحق کرامت گناه کارا نمند
 که عذیب تو از هر طرف هزارا نمند
 پیاده بیروم و مهربان سوارا نمند
 مرد و صومعه کا بنجایاه کارا نمند

خلاص حافظ از آن زلف تابدار به باد

که بتنگان کنند تو را تنگکارا نمند

چون نخلوت میروند آن کار و گری می کنند
 تو به فرمایان چرا خود تو به کیمتری کنند
 کاین همه قلب و دقل در کار و اومی کنند
 کاین همه ناز از غلام ترک و اتمری کنند
 گنج را از بی نیازی خاک بر سر می کنند
 میدهند آبی و دلهارا تو ان گری کنند
 زمره دیگر عشق از غیب سر بر می کنند
 کین چون ساکن اول و جان جان می گری کنند
 هیزان خر مهره را با دله برابر می کنند
 کاندرا ان جا کینت آدم مختصر می کنند

غلام ز گس مست تو تا جدارا نمند
 ترا صبا و سر آب دیده شد غماز
 بزیر زلف و دلتا چون گذر کنی پینه
 گذار کن چو صبا بر بنفشه زار و بهین
 رقیب و رگدرو بیش از این کن سخت
 نصیب است بهشت ای خدا شناس بر
 زمین بر آن گل عارض غزال سر ایم و بس
 تو دستگیر شو ای خضر بی محبت که کن
 بیا به سیکده و چه پسره از غموانی کن

و اخطان کین جلوه در محراب و میر میکنند
 شکله دارم ز و انشمنه مجلس با زیر
 گوینا باور نمیدارند روز و اورد
 یارب این نوز و لمان را بر خودشان نشان
 بنده پیر خراباتم که وردیشان او
 ای گدای خانقه باز که ورد پیرنحال
 حسن بی پایان او چند آنکه عاشق میکند
 خانه خالی کن و لانا منزل جانان شود
 آه آه از دست صرافان گوینا شناس
 بر در میخانه عشق ای ملکش قبیح گوی

مہجہم از عرض می آید سر و طی عقل گفت
قد سیان گوی که شرح حافظ از بر می کنند

ہر آنکو خاطر محسوس و یار نازین وارد
خواب عشق را در گہسی بالا از عقل است
نحواری منگرای منعم ضعیفان و فقیران را
و بان تنگ شیرینت مگر ہر سلیمانست
چو بر روی زمین باشی تو انانی ضمیمت دان
بلاگردان جان و دل و عای ستمدانت
صبا از عشق من رضی گو بان شد خوبان
لب لعل و خط مشکلیں جو انشست انشست
اگر گوید نخواہم چو حافظ بندہ مفلس
گویدش کہ سلطانان گدای روز نہیں وارد

یاری اندر کس فی بنیم یاران را چو شد
آب حیوان تیرہ گوں شد خضر فرخ لیکجات
صد ہزاران گل خلقت و بانگ مری برجات
لعلی از کان مروت بر نیامد سالہاست
زہر و باز خود نیگیر و مگر عودش بسوخت
کس نیگوید کہ یاری داشت حق دوستی
گوی توفیق و کرامت در میان افکن داند

حافظ اسمہ را ہی کس نیداند نموش
از کہ می پرسی کہ دور و ز کاران را چو شد

دوستی کے آخر آمد دوستداران را چو شد
خون چکید از شاخ گل باد بہاران را چو شد
عند لیساں را چو پیش آمد ہزاران را چو شد
تائش خورشید و سعی ابرو باران را چو شد
کس نہ دارد ذوق مستی میگساران را چو شد
حق شناسا را چو حال افتاد و یار از چو شد
کس بیدان رونمی آرد سواران را چو شد

باغبان گریخته ز نرسد صحبت گل بایش
 ای دل اندر بند زلفش از پیشانی نبال
 با چنین زلف در رخ بایش نظر بازی ملام
 رند عالم سوز را با مصلحت بینی چه کار
 تکیه بر تقوی و دانش و سطر نیت کافریت
 ناز از آن ز گس سستای میاید کشید
 مایا در گردش ساغر تعلق تا بچند

بر جفای خار چهره صبر لبیل بایش
 مرغ زیرک چون به ام آفتد عقل بایش
 هر که روی یاسین و جعد سخیل بایش
 کار ملک است آنکه تدبیر و مائل بایش
 راه پرو گره صد منبر وار و توکل بایش
 این دل شویده گران زلف و کاکل بایش
 دو چون با عاشقان افتد تلسل بایش

کیست حافظ تا نوشد با او بے آواز چنگ

عاشق میکنی چرا چندین تحمل بایش

سزدن بر دل ز نوک غمزه پیرم
 نصاب حسن در حد کمال است
 قلع پر کن که من از دولت عشق
 چنان بر شد نضائے سینه از دوست
 با او جویایب مطرب و می
 در آن غوغا که کس کس راز پرده
 چو طفلان ز ابد آما که فسر می
 من آن سر غم که پیام و سحر گاه
 قرار بے کرده ام با یمن و دستان
 نو شادم که استغفای مستی
 فراوان گنج غم در سینه دارم
 من آن دم بر سر گفتم دل ز حافظ

که پیش چشم بیماریت پیرم
 ز کاتم ده که اسکیں و فقیرم
 جوان سخت جانم گریه پیرم
 که فکر خویش گم شد از غم پیرم
 اگر حرفه کشد کلک و پیرم
 من از پیر مغال منت پذیرم
 بیسب بوتان و شهبه و شیرم
 ز با هم عرش می آید صفیرم
 که روز غم بجز سلطانم گیرم
 فراغت بخشه از شاه و وزیرم
 اگر چه ندی بسینه فقیرم
 که سانی گشت یار ناگزیرم

یا دم از کشته خویش آمد و هنگام در
گفت با این همه از سابقه نمید شنو
سلاج کادوس بر بود و کمر کبکسرو
از فروغ تو خورشید رسد صد پر تو
خون به بجوی خوشتر بر دین بدو
دور خوبی گذر انت نصیحت بشنو
بید قی را ند که بر دانه و خورشید کرد
ز سر روی کشد از حال خود گاه در و
در تقای خوری از دانه خویش مرد

منزج نیز فلک دیدم و اسس مدنو
گفتم ای بخت خبیدای و خورشید مید
تکیه بر اختر شب گرد کن کین عیار
گر روی پاک در مجرود چو سیجا بفلاک
آسمان گو مفروش این عظمت کاغذ عشق
گو شوار و رولعل ارچه گران وار و گوش
چشم بد و در ز حال تو که در عرصه حسن
هر که در منزع دل تخم وفا سز نه کرد
اندین دانه هباش چو یوف حلقه گوش

آتش زرق و بیا خیز دین خواهد بوخت

حافظ این خرقه پیشینه میند از و برود

چون سخن زلفت چو ناز چوین خوشبو
سیمت برت یا علاج نکت دلت یارو
زلفت جسم چو گان بر بود ولم چو
یا عالیه میاید در با عجمه حسن او
ای کاش تو انتم گفتن سخن با او
گر باز کو باشد شنو سخن بد گو
نمودید اگر باشی باد کشته گان نیکو

ای در چمن خوبی رویت چو گل خورد
ماست خفت یار و نکت خلت یاش
لعلت بد و دندان شکست لب پسته
آن را عجز زلفت یا لعل عنبه
گفتی سخن خود را با یار بیاید گفت
بدگوی تو آن باشد کز بار کند منت
بامه ازین سیاش تار از نگر و نفاش

استاد غزل سعیدک پیش همه کس آتا

وارد سخن حافظ طسوز سخن حاجو

آرام جان و مونس قلب رمیده

از من جدا شو که تو ام نور دیده

پیراہن صبوری ایشان مدیدہ
 درو لبر بقیامت خوبی رسیدہ
 مغدور و اریست کہ تو اور اندیدہ

از و امن تو دست ندادند عاشقان
 از چشم زختم و ہر ہدایت گزرا آنگہ
 منعم کنی ز عشق وی ای معنی زماں

زین سز زنش کہ کرد ترا دور حافظا

بیش از کلیم خویش مگر پاکشیدہ

تاراه میں نباشی کے راہر شوی
 ہاں اسے پسر بکوش کہ روزی بد شوی
 تا کہیمیای عشق بیانی وزر شوی
 آندم رہی بد دست کہ خواب خورد شوی
 با تہ کز آفتاب فلک خوتہر شوی
 در راہ فدو ابجلال چوبی پاوسر شوی
 در دل مدار بیج کہ زیر و زبر شوی

اسے پیغمبر کوش کہ صاحب خبر شوی
 در کتب حقایق و پیش ادیب عشق
 دست از مس وجود چوں مردان رہے بشوی
 خواب و خورست ز مرتبہ عشق دور کرد
 گزور عشق حق بدل و جانست او فتد
 از پائتے ماسرت ہمہ نور خدا شود
 بنیاد ہستی تو چو زیر و زبر شود

گور سرت ہوا ی وصال حافظا

باید کہ خاک و رگ اہل بصر شوی

بی ز رو گنج بصد حسرت قارون باشی
 چشم دارم کہ بجاہ از ہمہ افترون باشی
 و رخود از گوہر جمشید فریدیوں باشی
 شرط اول قدم آنت کہ مجنوں باشی
 کے روی رہ ز کہ پری حکمی چوں باشی
 در ز چوں تنگری از دائرہ بیرون باشی
 تا بچند از غم ایام جگر خوں باشی

ایمل آن کہ خراب از می گلگون باشی
 در مقلے کہ صدارت بفقیر ان بخشند
 تاج شاہی طلبی گوہر ز داتی بنا
 در رہ منزل لیلی کہ خطر راست بجاں
 کاروان رفت و تو در خواب با بان پیش
 نقطہ عشق نمودم تو ہاں سہون
 ساغر نوش کن و جرحہ بر افلاک و شاں

حافظ از دفتر کن تا اگر شعر این است
 بیج خوشدل ز بند وک تو محزون باشی

ای دل بکوی یار گذاری نمیکند
 چون گمان کام در کف و گوی بنهر لے
 این خون که موج میزند اندر جگر مرا
 مشکبیں از آن نشه دم خلقت که چون
 گردگیران بجای غم جانان خورده اند
 ترسم گزین مین زبری آستین گل
 در آستین کام تو صد نامه مندرج
 ساعز لطیف و دلکش وی افکنی بخاک

اسباب جمع داری و کاری نمیکند
 از می چنین بدست و خاکری نمیکند
 در کار رنگ و بوک نگاری نمیکند
 بز خاک کوی دوست گذاری نمیکند
 ای دل تو این معامه باری نمیکند
 که گلشنش تحت سمن خاری نمیکند
 آنرا فدای طره باری نمیکند
 و اندیشه از بلای خاری نمیکند

حافظ برو که بندگی یار گاه دوست
 گر جلد می کنند تو باری نمیکند

باده می گوید اسرار عشق مستی
 با صفت ذات توانی همچون نسیم خوشنواش
 آن فصل در علم بینی بی معرفت نشینی
 در آستان آستان جانان از آسمان بندیش
 عاشق شوار نه روزی کار جهان هر آید
 آنقدر دیده بودم این فتنها که برخواست
 خاکی چو جان بکشد گل غداں بخوابد
 موی بیاید پیمان ساقی قراب بر کن
 در لطف نهانم و دوش آن پسر چو خوش گفت

تا زنجیر ببرد در رنج خود پرستی
 بیماری اندرین غم خوشتر ز تندرستی
 یک نکته ات گویم خود را بسپار که رستی
 که از او سر بلند می آتی بخاک سپتی
 تا خوانده نقش مقصود از کارگاه هستی
 که سر کشی زمان با ماننی نشستی
 سبقت تلخی می در جنب ذوق مستی
 ای کوته آستیناں تا که درازدستی
 با کافران چه کارت گرت نمی پرستی

آری طریق زندان چالاکیت و چستی
 تاکی کند سیاهی چیدین دراز و سنی
 هر توبه که باشد مشغول خود پرستی
 تا ز گس تو گوید یا مار سوز مستی
 چون برق ازین کشاکش نپزاشتی که سستی

از راه دیده حافظ را دیده زلف پستی

با جمل سر بلند می شد پائمال پستی

به ازان که خیر شایه می بردت با کسی
 که نظر در بیغ باشد بچپین لطیف نویسی
 که گذشت عمر و نامد خبری ز بریح سوسنی
 بجز این نماند اما هو سی و آرزوی

خن ای صبا شوش سر زلف آن پریرا

که نزار جان حافظ زنده ای تار نوی

گفت باز آئی که دیرینه این درگاه
 پر تو جام جهان بین و بدست آگاه
 با لب باش گران ستر خدا آگاه
 که ستانند و دیندافه شانینا
 دست قدرت مگر منصب صاحب جایی
 کسری ملک تو از ماه بود ناماری
 ظلماتت تیرس از خطر گمراهی
 بفلک بر شده دیوار باین کوتاهی

درند ب طریقت خامی نشان کفر است
 سلطان با خدا از زلفت شکست ارا
 گر خرقه به بینی مشغول کار خود باش
 در گوشه سلامت ستور چون تولد بود
 عشقت بدست طوفان خولد پیر ایمان

بفراغ دل زانی نظری با هر دو سنی
 نجد اگر رشکم آید به چشم روشن خود
 دل من شد و ندانم چه شد آن غریب را
 نفسم با خرا آمد نظرم ندید سیرت

سحر م با نف میخانه بدولت نماهی
 همچو جم جری می کش که ستر ملکوت
 با گدایان در سیکه ای سالک راه
 بر در میکند زندان قلندر باشند
 خشت زیر سر و بر تارک بفتان خراب
 اگر سلطنت فقر به بخشند ای دل
 قطع این مرحله بی مهربی خضر کن
 سرا و در میخانه که طرف با ستنش